

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СПАДКУ Г. С. КОСТЮКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ НАУКОВО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Ольга Углова

*молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного
супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України*

імені В. О. Сухомлинського НАПН України, м. Київ

ural140466@gmail.com

У багатьох роботах науковців сучасності про діяльність Г. Костюка проаналізовано його науково-психологічну спадщину в контексті розвитку європейського освітнього-культурного простору та трансформаційних процесів цифровізації освіти. Також досліджується історичне та концептуальне значення наукової спадщини Г. Костюка задля забезпечення психологічної освіти в умовах сьогодення; вивчається його досвід та основні ідеї щодо психологічного розвитку, навчання та виховання особистості; визначається гуманістичний характер його концепцій розвитку особистості, яка поєднує навчання, виховання та саморозвиток; акцентується на актуальності запропонованих ним підходів; розглядаються можливості застосування його ідей у створенні адаптивних освітніх платформ та систем інформаційного супроводу, спрямованих на формування критичного мислення, автономності й навчальної мотивації; можливості цифрового збереження та інтернаціоналізації спадку Г. С. Костюка. який має не лише історичне значення, а й перспективний потенціал для інтеграції в європейські освітні стратегії цифрової доби.

Підхід Г. Костюка щодо розвитку особистості як активного, творчого процесу залишається актуальним для сучасних освітніх практик [2]. Наукова школа вченого справила значний вплив на становлення вітчизняної психології, а також зберігає актуальність за сучасних умов цифрової трансформації освіти [3]. Слід зазначити, що розвиток особистості розглядається Г. Костюком як

єдність внутрішніх і зовнішніх чинників. Учений наголошував на важливості мотивації, здатності до саморегуляції та пізнавальної активності [2]. Ці положення узгоджуються з принципами сучасної когнітивної та гуманістичної психології. Його ідеї перегукуються з теоріями Ж. Піаже [10], К. Роджерса [11] та А. Маслоу [9], але мають власну концептуальну оригінальність, сформовану у вітчизняному культурному та освітньому контексті.

Психологічна школа ученого сприяє інтеграції української науки у ширший європейський дискурс [5, 6]. Його положення про поєднання навчання, виховання та самовиховання відповідають сучасним освітнім стратегіям Європейського Союзу, є спрямованими на розвиток критичного мислення, формування компетентностей XXI століття та індивідуалізацію освітніх траєкторій [7].

Так, нині цифрове освітнє середовище потребує інформаційного супроводу, що не лише забезпечує доступ до знань, а й формує здатність у здобувачів освіти критично опрацьовувати інформацію, розвивати автономність і відповідальність. Ідеї Г. Костюка про активну роль особистості у навчанні є підґрунтям для:

- впровадження адаптивних цифрових платформ, що враховують індивідуальні відмінності [7];
- створення інформаційних систем психологічного супроводу, які мотивують і підтримують розвиток учнів [5];
- розвинення цифрової педагогічної аналітики, орієнтованої не лише на результати, а й на особистісний прогрес.

Так тож, цифровізація змінила формат взаємодії у сфері освіти, зокрема – вимагає й оновленого розуміння ролі психологів. У цьому сенсі діяльнісний та особистісно орієнтований підходи Г. С. Костюка створюють підґрунтя для нових моделей психолого-педагогічного супроводу. Йдеться про забезпечення умов для збереження психічного здоров'я здобувачів освіти, індивідуалізації освітнього процесу та формування цифрової грамотності у них [4].

Відповідно, цифрові технології відкривають широкі можливості для

популяризації наукової спадщини Г. Костюка. Серед них: створення електронних архівів його праць (проекти НАН України); переклад і поширення текстів англійською та іншими мовами; інтерактивні освітні продукти на основі його ідей – онлайн-курси, відеолекції, подкасти; віртуальні простори пам'яті – цифрові музеї, біографічні платформи [1].

Тим самим, ідеї Г. Костюка, зокрема ті, що стосуються індивідуального підходу, значення мотивації, розвитку шляхом навчання, відповідають сучасним напрямкам європейської освітньої політики. Актуальними є також його дослідження соціальної зрілості дитини, морального її розвитку, виховання в неї характеру, що є ключовими темами у сучасній педагогіці ЄС [8].

Також використання спадку Г. Костюка у цифровій освіті сприяє формуванню й розбудові освітніх екосистем, де навчання базується на принципах гуманізму, співпраці та самоорганізації. Це відповідає концепції «навчання впродовж життя» та стратегічним пріоритетам Європейського простору вищої освіти [7].

Отже, цифрова трансформація освіти створює сприятливі умови для переосмислення, популяризації та функціонального впровадження ідей провідних учених – психологів і педагогів, у сучасну педагогічну практику. Інформаційний супровід, що включає цифрові архіви, освітні ресурси, переклади й онлайн-комунікації, є необхідним інструментом інтеграції національного надбання в міжнародну наукову спільноту. Звісно, що наукова спадщина Г. Костюка має стратегічне значення як для розвитку української психологічної науки, так і для її представлення у європейському інтелектуальному просторі. Історичне значення його психологічної спадщини полягає в інтеграції гуманістичного бачення розвитку особистості у ширший європейський науково-культурний дискурс. Його ідеї залишаються актуальними у цифрову добу, оскільки забезпечують теоретичну основу для інформаційного супроводу освітнього процесу та створення інноваційних цифрових платформ.

Таким чином, можна зробити висновок, що спадок Г. Костюка не лише формує історичну традицію української та європейської психології, а й відкриває

перспективні горизонти для майбутнього розвитку освіти у добу цифровізації.

Список використаних джерел

1. Гребенюк О. А. Інформаційне забезпечення спадщини Г. С. Костюка: сучасний стан та перспективи. *Вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2020. № 8. С. 115–119.
2. Костюк Г. С. *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*. Київ: Радянська школа, 1989. 608 с.
3. Костюк Г. С. *Психологія: вибрані психологічні праці*. Київ : Радянська школа, 1988. 608 с.
4. Мадзігон І. М. Психологічний супровід в умовах цифровізації освіти. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 4. С. 76–82.
5. Максименко С. Д. *Генеza здійснення особистості*. Київ: Либідь, 2006. 240 с.
6. Роменець В. А., Маноха І. І. *Історія психології ХХ століття*. Київ: Либідь, 1998. 988 с.
7. European Commission. *Digital Education Action Plan 2021–2027*. Brussels: Publications Office of the EU, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/digital-education-action-plan-2021-2027.html> (date of assess: 09.09.2025).
8. European Commission. *Key Competences for Lifelong Learning*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540> (date of assess: 09.09.2025).
9. Maslow A. H. *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row, 1987. 336 p.
10. Piaget J. *The Psychology of Intelligence*. London: Routledge, 2001. 202 p.
11. Rogers C. *Freedom to Learn*. Columbus: Merrill, 1994. 406 p.

ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ КЛАСИФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК

Лідія Хомич

доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна

НАПН України

ukrlida@ukr.net

За визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), соціально-емоційні навички (які ще називають м'якими, гнучкими або навичками ХХІ століття, soft або life skills) – це індивідуальні здатності, риси і характеристики, які можна розвивати протягом життя та що важливі для навчальних досягнень, соціальних відносин і згуртованості, конкурентоспроможності на ринку праці, активної громадянської позиції й благополуччя людини загалом [2].